

3 PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY MEZINÁRODNÍHO DĚDICKÉHO PRÁVA

- 92 Jedním z charakteristických rysů mezinárodního práva soukromého je četnost a různorodost pramenů právní úpravy. Normy mezinárodního práva soukromého jsou obsaženy nejen ve vnitrostátním právu jednotlivých států, ale i v mnohostranných a dvoustranných mezinárodních smlouvách a v právu unijním. Tyto tři různé roviny pramenů mezinárodního práva soukromého vedou nejen k tomu, že se úprava stává nepřehlednou, ale i k tomu, že může docházet ke vzájemným kolizím mezi jednotlivými prameny úpravy.²⁸² Počet uzavíraných mezinárodních smluv a přijímaných unijních předpisů vzrůstá a v aplikační praxi se proto s problémy vzájemných střetů setkáváme stále častěji, především ve vztahu mezinárodní smlouva – unijní nařízení.²⁸³ Řešení kolize je třeba hledat primárně v samotných vzájemně kolidujících předpisech, většinou jeden z nich vzájemný vztah výslovně zakotvuje.²⁸⁴ Siehr v souvislosti se situací v oblasti mezinárodního práva soukromého hovoří dokonce o chaosu právních pramenů, který zvládnou jen specializovaní právníci.²⁸⁵ Toto platí nejen obecně pro prameny mezinárodního práva soukromého, ale i pro jeho podmnožinu pramenů mezinárodního dědického práva.

3.1 Vnitrostátní prameny

- 93 Ve vnitrostátním právu jsou normy mezinárodního dědického práva zpravidla zakotveny v samostatných zákonech o mezinárodním právu soukromém, které jsou součástí národních právních řádů. První vlna národních kodifikací kolizních norem sice tvořila součást velkých občanských zákoníků 19. století, v nichž byl zakotven skromný počet kolizních norem,²⁸⁶ v šedesátých letech minulého století ale následovala druhá kodifikační vlna, kdy již byly přijímány samostatné zákonné úpravy mezinárodního práva soukromého, a která prakticky trvá dodnes. V letech 1962–2012 bylo na světě přijato 94 zákonů o mezinárodním právu soukromém.²⁸⁷ Ve statistice

²⁸² Siehr, 2008, s. 212.

²⁸³ Siehr, 2008, s. 224.

²⁸⁴ Např. čl. 75 nařízení o dědictví.

²⁸⁵ Siehr, 2008, s. 226.

²⁸⁶ Francouzský *Code civil* z roku 1804, rakouský *ABGB* z roku 1811.

²⁸⁷ Symeonides, 2014, s. 12.

z tohoto druhého kodifikačního období figuruje Česká republika hned dvakrát. V roce 1963 byl přijat zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, který v roce 2012 nahradila nová zákonná úprava, zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

I v českém právním řádu jsou tedy ustanovení mezinárodního práva soukromého upravující dědické poměry zakotvena ve zvláštním zákoně, a to v Hlavě VIII, § 74 až 79 z. m. p. s. Obdobně tomu bylo i v předcházejících právních úpravách. Poprvé od vzniku samostatného Československa bylo mezinárodní právo soukromé kodifikováno v zákoně č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého z 11. března 1948. Tato právní úprava vycházela do značné míry ze slavné předchůdkyně dnešních zákonů mezinárodního práva soukromého v řadě středoevropských států, z tzv. Vídeňské osnovy z roku 1914, nazývané rovněž Walkerova osnova dle jejího předkladatele, rakouského profesora Gustava Walkera.²⁸⁸ Dědickému právu byla v první československé kodifikaci mezinárodního práva soukromého věnována ustanovení § 40 až 43, ve kterých byly zakotveny kolizní normy, a ustanovení § 61 až 69, které se týkaly mezinárodních procesních pravidel pozůstalostního řízení. Ustanovení týkající se mezinárodního civilního procesního práva, včetně úpravy pozůstalostního řízení, byla však posléze přijetím občanského soudního řádu (zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních ze dne 25. října 1950) zrušena a upravena zvlášť v jeho čtvrté části. Pravomoci ve věcech projednání dědictví byla věnována ustanovení § 618 až 621 citovaného zákona. V šedesátých letech byl pak v rámci tzv. velké kodifikace přijat rovněž nový zákon o mezinárodním právu soukromém, jehož úprava zahrnovala jak úpravu kolizní, tak úpravu mezinárodního civilního procesního práva. Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním ze 4. prosince 1963 platil na našem území po dobu padesáti let a byl nahrazen s účinností od 1. 1. 2014 současným zákonem o mezinárodním právu soukromém. Mezinárodní dědické právo bylo v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním upraveno v rámci části I, oddíl 1 v § 17 až 18 (kolizní normy) a v rámci části II, oddíl 1 v § 45 (pravomoc soudů v dědických věcech).

3.1.1 Dědický statut v zákoně o mezinárodním právu soukromém

Česká kolizní úprava dědických poměrů tradičně vycházela z jednotného dědického statutu, hraničního určovatele státní příslušnosti a absolutní nepřipustnosti jakékoliv volby práva rozhodného pro dědické poměry. Na těchto zásadách byla koncipována kolizní pravidla jak v zákoně č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním

²⁸⁸ Podrobněji k historii českého mezinárodního práva soukromého Pauknerová, 2011.

právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého,²⁸⁹ tak i v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním.²⁹⁰ Právní poměry dědické se dle obou právních předpisů bezvýjimečně řídily právním řádem státu, jehož byl zůstavitel státním příslušníkem v době své smrti. Dědickým statutem bylo *lex patriae*. Kromě základního kolizního pravidla obsahovaly obě zákonné úpravy zvláštní kolizní normy pro testamentární způsobilost a platnost pořízení pro případ smrti. Způsobilost zřídit či zrušit pořízení pro případ smrti a věcná platnost takového pořízení se řídily právním řádem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době projevu vůle.²⁹¹ Zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, obsahoval i zvláštní kolizní normu pro přípustnost a materiální platnost dědické smlouvy, která byla v době přijetí tohoto zákona jedním ze zákonných druhů pořízení pro případ smrti.²⁹² Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, který byl platný v době, kdy dědická smlouva jeden ze zákonem aprobovaných druhů pořízení pro případ smrti nepředstavovala, podřizoval přípustnost pořízení pro případ smrti *lex patriae* v době pořízení.²⁹³ Kolizní norma pro určení práva, dle kterého se posuzuje platnost pořízení pro případ smrti co do formy, byla v obou výše uvedených předpisech koncipována obdobně. Rozhodným byl právní řád státu, jehož byl zůstavitel státním občanem v době pořízení či zrušení pořízení. Za účelem zachování platnosti pořízení pro případ smrti však subsidiárně postačovalo, jestliže formálně pořízení pro případ smrti vyhovovalo podmínkám právního řádu státu, na jehož území byl projev vůle učiněn.²⁹⁴ Ani zákon č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním

²⁸⁹ § 40 zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého: „Právní poměry dědické se spravují právním řádem státu, jehož je zůstavitel příslušníkem v době své smrti.“

²⁹⁰ § 17 z. m. p. s. p.: „Právní poměry dědické se řídí právním řádem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době smrti.“

²⁹¹ § 41 zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého: „Způsobilost zřídit a zrušit poslední pořízení, jakož i podmínky platnosti posledního pořízení po stránce vnitřní se spravují právním řádem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době, kdy učinil projev.“ a § 42 věta druhá: „Způsobilost dědickou smlouvu zřídit nebo zrušit, jakož i podmínky pro vnitřní platnost dědické smlouvy se spravují právním řádem státu, jehož je zůstavitel příslušníkem v době zřízení nebo zrušení smlouvy.“ § 18 odst. 1 věta první z. m. p. s. p.: „Způsobilost zřídit nebo zrušit závět, jakož i účinky vad vůle a jejího projevu se řídí právem státu, jehož příslušníkem byl zůstavitel v době projevu vůle. Totéž právo je rozhodné i pro určení, které další druhy pořízení pro případ smrti jsou přípustné.“

²⁹² § 42 věta první zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého: „Zdali se dopouští dědická smlouva a zdali může být zrušena a v jakém rozsahu může být zřízena nebo zrušena, jest posuzovati podle právních řádů států, jejichž jsou smluvci příslušníky v době zřízení nebo zrušení dědické smlouvy.“ Dědická smlouva byla upravena v § 1249 až 1254 obecného zákoníku občanského z roku 1811 (ABGB), který byl na našem území účinný v letech 1812–1950.

²⁹³ § 18 odst. 1 věta druhá z. m. p. s. p.: „Totéž právo je rozhodné i pro určení, které další druhy pořízení pro případ smrti jsou přípustné.“

²⁹⁴ § 43 zákona č. 41/1948 Sb., o mezinárodním a mezioblastním právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého: „Forma při zřízení a zrušení pořízení pro případ smrti se spravuje právním řádem státu, jehož je zůstavitel příslušníkem v době, kdy zřizuje nebo ruší pořízení.“

právu soukromém a o právním postavení cizinců v oboru práva soukromého, ani zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním neobsahovaly výslovnou úpravu odúmrti.

K podstatné změně v kolizní úpravě dědických poměrů v českém mezinárodním právu soukromém došlo přijetím zákona o mezinárodním právu soukromém v roce 2012 (s účinností k 1. 1. 2014). Jak uvádí Důvodová zpráva k zákonu o mezinárodním právu soukromém, potřeba nového právního předpisu byla vyvolána celkovou změnou právního řádu rekonstrukcí soukromého práva. Úplným nahrazením dosavadní úpravy hmotného práva by se tehdy platná úprava mezinárodního práva soukromého byla bývala stala zastaralou a nezbylo než ji též nahradit. Zároveň byla tato příležitost využita i k tomu, aby se v rámci návrhu nového zákona o mezinárodním právu soukromém zohlednil i vývoj tohoto svěbytného právního odvětví za dobu předchozích padesáti let a aby nový národní předpis tyto moderní vývojové tendence ve svých pravidlech odrážel.²⁹⁵ Obecně lze bezesporu konstatovat, že kontinuita s předchozí úpravou je v případě zákona o mezinárodním právu soukromém zcela evidentní.²⁹⁶ S ohledem na kolizní úpravu dědických poměrů lze ale o kontinuitě hovořit jen velmi opatrně, a to pouze ve vztahu k principu jednotného dědického statutu. I zákon o mezinárodním právu soukromém vychází z dosavadní úpravy jediného hraničního určovatele pro celé dědictví bez ohledu na povahu majetku patřícího do pozůstalosti. Jinak je ale zcela jasně patrné, že nová modifikovaná úprava je inspirována unijním předpisem, který se v době přípravy nové národní kodifikace rovněž připravoval, a v úpravě dědických poměrů nenavazuje na nahrazovanou národní úpravu.

Základní kolizní norma pro určení dědického statutu v § 76 věte první z. m. p. s. se odklání od do té doby preferovaného hraničního určovatele státní příslušnosti, který byl nahrazen hraničním určovatelem obvyklého pobytu zůstavitele.²⁹⁷ Časově stabilizováno bylo i nové kolizní pravidlo k momentu smrti zůstavitele. Zvláštní kolizní norma ve větě druhé § 76 z. m. p. s. ale umožňuje použití *lex patriae*, jestliže zůstavitel byl českým státním občanem (i když měl obvyklý pobyt v zahraničí) a alespoň jeden z dědiců má na území České republiky obvyklý pobyt.²⁹⁸ Za velmi progresivní a moderní krok je možné označit zakotvení volby rozhodného práva pro dědické poměry, kterou řada národních právních řádů nepřipouští [marg. 67]. § 77 odst. 4 z. m. p. s. umožňuje zůstaviteli zvolit v závěti jako právo rozhodné pro dědické poměry *lex patriae* v době pořízení nebo právo státu, na jehož území má v době

Stačí však, učiní-li dosti právnímu řádu místa, kde se projev děje.“ § 18 odst. 2 z. m. p. s. p.: „Forma závěti se řídí právem státu, jehož příslušníkem byl zůstavitel v době, kdy závěť učinil; stačí však, vyhoví-li právu státu, na jehož území byla závěť učiněna. Totéž platí o formě zrušení závěti.“

²⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu o mezinárodním právu soukromém, str. 1.

²⁹⁶ Pauknerová In: Pauknerová et al., 2013, s. LXIX.

²⁹⁷ § 76 věta první z. m. p. s.: „Právní poměry dědické se řídí právním řádem státu, ve kterém měl zůstavitel obvyklý pobyt v době smrti.“

²⁹⁸ § 76 věta druhá z. m. p. s.: „Jestliže zůstavitel byl státním občanem České republiky a alespoň jeden z dědiců má v České republice obvyklý pobyt, použije se český právní řád.“

pořízení obvyklý pobyt.²⁹⁹ Zákon o mezinárodním právu soukromém tak k zůstavitelově volbě dědického statutu přistupuje velkoryse a jde dále než nařízení o dědictví [marg. 211 a násl.]. Za předpokladu, že zůstavitel má svůj obvyklý pobyt ve státě, jehož není státním příslušníkem, má tak na výběr mezi dvěma právními řádů. V případě doložky o volbě rozhodného práva v dědické smlouvě si strany dědické smlouvy mohou zvolit některý z právních řádů, který připouští § 77 odst. 4 s tím, že zůstavitelem se rozumí některá se stran dědické smlouvy (§ 77 odst. 5 z. m. p. s.).

98 Testamentární způsobilost a věcná platnost pořízení pro případ smrti je v souladu s § 77 odst. 1 z. m. p. s. podřízena *lex patriae* v době projevu nebo alternativně právu státu, na jehož území měl zůstavitel v té době obvyklý pobyt.³⁰⁰ Velmi moderně je v § 77 odst. 2 z. m. p. s. formulováno kolizní pravidlo pro určení formální platnosti pořízení pro případ smrti, které na rozdíl od předchozích úprav vede k tomu, že z formálního hlediska bude většina pořízení pro případ smrti platná. Koncepce, která odpovídá struktuře čl. 27 nařízení o dědictví, nabízí celou řadu právních řádů, přičemž k formální platnosti pořízení pro případ smrti je dostačující, jestliže jsou splněny formální požadavky alespoň jednoho z nich: *lex patriae* v době projevu vůle; *lex patriae* v době smrti; *lex loci actus*; právo státu obvyklého pobytu zůstavitele v době projevu vůle; právo státu obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti; hypotetický dědický statut; dědický statut; a pokud jde o nemovitou věc, *lex rei sitae*.³⁰¹ § 77 odst. 3 z. m. p. s. odkazuje na odst. 2 ve vztahu k dědické smlouvě s tím, že zůstavitelem se rozumí některá ze stran dědické smlouvy, čímž se výčet nabízených právních řádů opět může ještě rozšířit a pravděpodobnost formální platnosti zvýšit.³⁰²

99 Zákon o mezinárodním právu soukromém nově obsahuje výslovnou úpravu odúmrti v § 78. Dosavadní úprava obdobně ustanovení neobsahovala. O odúmrti hovoříme, jestliže nedědí žádný dědic (ani z pořízení pro případ smrti, ani ze zákonné dědické posloupnosti) a dědictví připadne státu. V souvislosti s odúmrtí se

²⁹⁹ § 77 odst. 4 z. m. p. s.: „Zůstavitel může v závěti stanovit, že se namísto jinak rozhodného práva budou právní poměry dědické řídit právním řádem státu, v němž má zůstavitel v době pořízení závěti obvyklý pobyt, a to i pro nemovitě dědictví, nebo může stanovit, že právní poměry dědické, a to i pro nemovitě dědictví, se budou řídit právním řádem státu, jehož občanem je v době pořízení závěti.“

³⁰⁰ § 77 odst. 1 z. m. p. s.: „Způsobilost pořídit nebo zrušit závět, jakož i účinky vad vůle a jejího projevu, se řídí právním řádem státu, jehož občanem je zůstavitel v době projevu vůle nebo ve kterém má v té době obvyklý pobyt. Stejně určený právní řád je rozhodný pro způsobilost pořídit a zrušit jiné druhy pořízení pro případ smrti a i pro určení, které další druhy pořízení pro případ smrti jsou přípustné.“

³⁰¹ § 77 odst. 2 z. m. p. s.: „Závět je platná co do formy, jestliže forma vyhovuje právnímu řádu státu, a) jehož občanem byl zůstavitel v době projevu vůle nebo v době svého úmrtí, b) na jehož území byla závět pořízena, c) ve kterém měl zůstavitel v době projevu vůle nebo v době svého úmrtí obvyklý pobyt, d) kterého se má použít pro právní poměry dědické, nebo by se ho pro ně mělo použít v době pořízení závěti, nebo e) ve kterém je nemovitá věc, pokud jde o tuto nemovitou věc. To platí i o formě zrušení závěti.“

³⁰² § 77 odst. 3 z. m. p. s.: „Ustanovení odstavce 2 se použije i pro formu dědické smlouvy a jiných pořízení pro případ smrti obdobně s tím, že zůstavitelem se rozumí některá ze stran dědické smlouvy. To platí i o formě zrušení dědické smlouvy a jiných pořízení pro případ smrti.“

objevuje kvalifikační problém, který je spojen s otázkou, z jakého důvodu stát v takovém případě dědictví nabývá. Nárok státu na odúmrt' právní řády kvalifikují buď jako nárok dědickoprávní, kdy se stát stává dědicem, nebo jako nárok vyplývající ze státní svrchovanosti, kdy se stát stává vlastníkem na základě práva okupovat věc na svém území, která nikomu nepatří.³⁰³ Na kvalifikaci odúmrti nebyl v minulosti v české právní teorii jednotný názor. Kučera a Tichý dospěli pro účely výkladu rozsahu kolizní normy pro dědické poměry v § 17 z. m. p. s. p. k závěru, že se na základě tehdejší české hmotněprávní úpravy³⁰⁴ nejednalo o nárok dědického práva. Odúmrt' dle jejich názoru nespádala do rozsahu kolizní normy pro dědické poměry, jednalo se o zvláštní způsob nabytí majetku státem a za rozhodný proto považovali věcný statut.³⁰⁵ Nový občanský zákoník dle důvodové zprávy opouští koncepci odúmrti jako výrazu práva státní majetkové výsosti vyplývajícího ze státní svrchovanosti a přiznává státu postavení zákonného dědice.³⁰⁶ Odúmrt' je tedy v rámci českého právního řádu třeba kvalifikovat jako dědickoprávní nárok a subsumovat pod rozsah kolizní normy pro dědické poměry. Jestliže dle dědického statutu mezinárodní dědictví připadne státu, je třeba ale dále ještě určit, o jaký stát se jedná. Zda odúmrt' připadne státu, na jehož území se majetek bez dědiců nachází, nebo zda připadne státu, jehož právo je rozhodné pro dědické poměry. V tomto ohledu je velmi významná úprava v § 78, která prolamuje princip státu jako zákonného dědice. Jestliže není žádný dědic, připadají v souladu s § 78 z. m. p. s. zůstavitelovy věci a práva umístěná na našem území České republiky. Dle zvláštní úpravy v zákoně o mezinárodním právu soukromém tak tu část mezinárodní odúmrti, která se nachází na našem území, nemůže nabýt cizí stát. Výjimkou je přednostní aplikace úpravy odúmrti v některé z relevantních dvoustranných smluv o právní pomoci, na jejímž základě by cizí stát mohl případně nabýt movité věci nacházející se na našem území [marg. 127].

100
Příslušná ustanovení zákona o mezinárodním právu soukromém se aplikují v mezích relevantních mezinárodních smluv a nařízení o dědictví. V souladu s § 2 z. m. p. s. se zákonná ustanovení použijí v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, a v mezích ustanovení přímo použitelných právních předpisů Evropské unie. Postavení mezinárodních smluv v našem ústavním pořádku je zakotveno rovněž v čl. 10 ústavy.³⁰⁷ V souladu s tímto ustanovením jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament České republiky souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu a stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Přednostní aplikace těchto mezinárodních smluv je tedy dána pouze v případě, že stanoví něco jiného než zákon. Pokud by se úprava shodovala, mělo by se

³⁰³ Fiala, Drápal, 2015, s. 387.

³⁰⁴ § 462 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

³⁰⁵ Kučera, Tichý, 1989, s. 147 a násl.

³⁰⁶ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, s. 402. [cit. 12. 5. 2017]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

³⁰⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

odůvodnění rozhodnutí soudu opírat o příslušné zákonné ustanovení, nikoliv o ustanovení mezinárodní smlouvy. V zájmu jednotné aplikace mezinárodních smluv může být ale vhodnější použít přímo mezinárodní smlouvu a tento postup odůvodnit.³⁰⁸

101 V praxi je aplikace kolizních pravidel zákona o mezinárodním právu soukromém, které se týkají úpravy dědických poměrů, velmi podstatně dotčena jak nařízením o dědictví [ke vztahu zákona o mezinárodním právu soukromém a nařízení o dědictví marg. 205], tak i bilaterálními smlouvami o právní pomoci. Analýze národních kolizních pravidel není proto dále již věnována bližší pozornost. V úvahu nadále přichází aplikace výše uvedeného § 78 z. m. p. s., týkajícího se mezinárodní odúmrtní a snad ještě § 77 odst. 2 z. m. p. s., ve vztahu k formální platnosti pořízení pro případ smrti, které byly učiněny ústně, a to v důsledku výslovného vyloučení této otázky z rozsahu věcné působnosti nařízení o dědictví v čl. 1 odst. 2 písm. f) [marg. 176]. Ústní pořízení pro případ smrti je v praxi velmi výjimečné, proto i na aplikaci této kolizní normy v zákoně o mezinárodním právu soukromém dojde opravdu jen v ojedinělých případech (navíc je tato otázka upravena i v některých dvoustranných smlouvách o právní pomoci). Použitelností nařízení o dědictví se česká vnitrostátní kolizní úprava dědických poměrů tak necelé dva roky po své účinnosti stala prakticky obsoletní. Nepřímo mohou však vnitrostátní kolizní normy svou roli nadále hrát ještě řadu let i desetiletí díky přechodným ustanovením v čl. 83 nařízení o dědictví, který v odst. 2 připouští platnost volby rozhodného práva, která byla učiněna před použitelností nařízení, jestliže vyhovuje podmínkám zakotveným v pravidlech mezinárodního práva soukromého, jež byla v době provedení volby v platnosti ve státě, kde měl zůstavitel obvyklý pobyt, nebo v kterémkoliv ze států, jichž byl státním příslušníkem. Obdobně je v souladu s čl. 83 odst. 3 nařízení o dědictví pořízení pro případ smrti učiněné před 17. 8. 2015 přípustné a platné, vyhovuje-li podmínkám zakotveným v pravidlech mezinárodního práva soukromého, jež byla v době vyhotovení pořízení pro případ smrti platná ve státě, kde měl zůstavitel obvyklý pobyt, nebo v kterémkoliv ze států, jichž byl státním příslušníkem, nebo v členském státě, v němž sídlí orgán, který se dědictvím zabývá [bližze marg. 348 a násl.].

3.2 Mezinárodní smlouvy

102 Mezinárodní smlouvy je možné členit z mnoha různých hledisek. Pro účely mezinárodního dědického práva se jako vhodné jeví základní dělení z hlediska počtu smluvních stran na mnohostranné a dvoustranné. Mnohostranných mezinárodních smluv se v oblasti mezinárodního dědického práva dosud podařilo sjednat pouze velmi omezený počet. Poměrně často se zato úprava mezinárodního dědického práva (kolizní i procesní) objevuje v dvoustranných smlouvách o právní pomoci, na které nelze zapomenat.

³⁰⁸ Pauknerová, 2013, s. 35.

3.2.1 Mezinárodní mnohostranné smlouvy

V oblasti mezinárodního dědického práva bylo uzavřeno šest mnohostranných mezinárodních smluv a jedna z nich dosud nevstoupila v platnost. Tři mezinárodní smlouvy byly přijaty v rámci činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého:³⁰⁹ Úmluva o právu použitelném na formu závěti ze dne 5. října 1961 [marg. 105 a násl.], Úmluva o mezinárodní správě pozůstalosti ze dne 2. října 1973 [marg. 109] a Haagská úmluva o právu rozhodném pro dědění [marg. 110 a násl.]. Jedna mezinárodní smlouva byla sjednána v rámci činnosti Rady Evropy: Evropská úmluva o zavedení evidenčního systému závětí ze dne 16. května 1972³¹⁰ [marg. 116], a jedna v rámci činnosti Mezinárodního ústavu pro unifikaci soukromého práva se sídlem v Římě (UNIDROIT): Úmluva o jednotném právu formy mezinárodní závěti ze dne 26. října 1973³¹¹ [marg. 117 a násl.]. V posledním, šestém případě, se jedná o sice mnohostrannou, ale regionálně omezenou Úmluvu o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalosti (tzv. Nordickou úmluvu) ze dne 19. listopadu 1934, uzavřenou mezi severskými státy [marg. 119 a násl.]. Vzhledem k většinou velmi speciálnímu a úzce vymezenému rozsahu věcné působnosti výše uvedených mezinárodních úmluv jsou případy, kdy by se jejich ustanovení mohla dostat do konfliktu s úpravou obsaženou v nařízení o dědictví, velmi omezené.³¹² Výjimku představují Úmluva o právu použitelném na formu závěti ze dne 5. října 1961 a Úmluva o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalosti (tzv. Nordická úmluva) ze dne 19. listopadu 1934.

Výše uvedené mezinárodní unifikační a harmonizační snahy v oblasti mezinárodního dědického práva nebyly ale vždy korunovány úspěchem. Až na výjimku Úmluvy o právu použitelném na formu závěti ze dne 5. října 1961, jejíž úspěch je přisuzován zejména velmi úzkému a specifickému předmětu úpravy (unifikace se týká pouze kolizních norem pro určení práva rozhodného pro formu závěti) a Úmluvy o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalosti (tzv. Nordické úmluvy) ze dne 19. listopadu 1934, jejíž limitací je její regionální charakter, nehrají mezinárodní mnohostranné smlouvy v oblasti mezinárodního dědického práva velký význam. Z pohledu České republiky, která je navíc smluvní stranou pouze jedné z těchto úmluv,³¹³ je tak význam mnohostranných mezinárodních smluv v této oblasti minimální.

³⁰⁹ Haagská konference mezinárodního práva soukromého je mezinárodní organizací, která má v současnosti 82 členů [81 států a 1 organizaci regionální hospodářské integrace (Evropská unie)] a která se již od konce 19. století více či méně úspěšně věnuje unifikaci norem mezinárodního práva soukromého.

³¹⁰ Convention on the Establishment of a Scheme of Registration of Wills [cit. 12. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/077>.

³¹¹ Convention providing a Uniform Law on the Form of an International Will [cit. 12. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.unidroit.org/instruments/succession>.

³¹² Bonomi, Wautelet, 2016, s. 938.

³¹³ Úmluva o mezinárodní správě pozůstalosti ze dne 2. října 1973.